

Søren Kierkegaard hjælper med hverdagens udfordringer

I stedet for at lytte til en tilfældig livsstilsekspert eller coach kan vi lige så godt vende os mod filosofferne, mener forfatter og filosof Anders Fogh Jensen, der er aktuel med bogen ”Hvordan skal jeg leve mit liv, Kierkegaard?”

interview

AF LISE SCHMIDT SØGAARD
kultur@k.dk

Filosoffen Anders Fogh Jensen parrer selvhjælpslitteratur med Kierkegaard i sin nye side bog. De store tænkeres visdom skal med på råd, når vi ligger søvnløse eller kæmper med hverdagens dilemmaer, mener han.

Cigaretten gløder mellem pege- og langefinger. Roen sænker sig ved et sug, og kroppen aflappes. På den ene side nydelse i nuet. På anden side erkendelsen af, at røgen, der nu hvirvler rundt i lungernes ballon, kan ende med at forkorte dette liv drastisk. Smertefuldt og så langt fra nydelse, som man overhovedet kan komme.

Hvordan tackler man et dilemma som dette? Hidtil har selvhjælpslitteraturen haft monopol på spørgsmålet om, hvordan man ”optimerer” sit liv med de rigtige valg. Fænomener som rygning og overvægt, dovenskab, gæld og stress er blevet endevendt af livsstilseksperter og coaches. Alle har et bud på, hvordan vi mennesker bedst kan udnytte de timer, dage og uger, vi biologisk set er givet på jorden.

I sin nye bog, ”Hvordan skal jeg leve mit liv, Kierkegaard?” (Akademisk Forlag), har forfatter og filosof Anders Fogh Jensen sat sig for at spørge danskernes nationaltænker Søren Kierkegaard (1813-1855) fra mand til mand, hvordan han bør tackle hverdagens problemer. Spørgsmål som ”Hvordan undgår jeg livsstilssygdomme?” og ”Hvordan kan jeg leve med, at jeg skal dø?” ryger en tur gennem Kierkegaards filosofiske vridemaskine og får en kommentar med på vejen.

Men skal Kierkegaard virkelig være coach for det moderne menneske?

”Coaching er et forfærdeligt ord. Men jo, han kan godt bruges som vejleder,” mener forfatteren

”Der er slet ingen tvivl om, at Kierkegaard vil os noget. Når han får Abraham til at sige: ’Græd ikke over mig, men over dig selv’ – så er han allerede i gang med en slags livsvejledning. Og hvorfor skulle vi ikke bruge den?”

Det ville være løgn at sige, at bogen bidrager til Kierkegaard-forskningen, forklarer Anders Fogh Jensen. Den er nærmere en del af et dannelsesprojekt, han går og pusler med, som skal gøre filosofien til allemandsnyde. Han sigter mod, at den nye bog skal kun-

▲ ”Jeg synes, vi har glemt, at vi er en del af noget større end os selv,” mener filosof Anders Fogh Jensen. – Foto: Leif Tuxen.

ANDERS FOGH JENSEN

► Født 1973. Filosof og forfatter. Har skrevet bøgerne ”Projekt-samfundet”, ”Projektmennesket” og flere andre. Arbejder som selvstændig filosof med foredrag og supervision og underviser på en række universiteter. Bor i København.

ne læses af alle, for eksempel en sygeplejerske, der venter i lufthavnen. Hvis hun kæmper med sin nikotintrang, er der ingen genvej til rygestoppet her. Men måske har hun det

bedre med sig selv, når hun har vendt den sidste side, forklarer Anders Fogh Jensen:

”Mange kan nok sætte sig ind i, at man har et punkt eller to, man gerne vil ændre ved sig selv. Det kunne være fedme eller rygning. Det er ikke så vigtigt, hvad det er, men det er alle de steder, hvor man tænker, at man først er god nok, når man har ændret sig. Her er det vigtigt, at vi hører Kierkegaards stemme: Du må ikke lade det at vælge dig selv afhænge af, om dine projekter lykkes.”

Netop projektmennesket, der altid er i gang med noget og konstant sætter sig nye mål, er én af de figurer, Anders

Fogh Jensen har været særligt optaget af de senere år, når han har optrådt i tv-debatter eller avisinterviews. Han kalder sig – nok som den eneste i Danmark – for ”selvstændig filosof”. Titlen figurerer endda på det lille hvide klistermærke på dørtelefonen til Anders Fogh Jensens femtesals lejlighed inde midt i København. Hævet over byens trafik og med udsigt til Ørstedsparkens trætoppe bor ph.d.en, universitetslektoren, forfatteren og filosofen, der i øvrigt ynder at gå med seler til hverdag. At tage titlen ”filosof” på sig er meget Kierkegaardsk, et bevidst valg.

”Nogle synes, det er lidt prætenttøst. Og der var da også engang, hvor jeg gik og tænkte meget over det. Alle kan jo filosofere. Men det at tænke godt er også et håndværk ligesom at være skoma-ger eller bager, og i dag skammer jeg mig ikke over det.” Hjemmet i København er heftigt møbleret med filosofiske bøger, heriblandt Karl Marx’ samlede værker og nyere fransk filosofi fra Michel Foucault og Pierre Bourdieu. Hidtil har især franskmændenes tanker om det sociale og magt været i centrum. Men de er også begyndt at trætte ”filosoffen” med årene.

”Meget af mit liv er gået med en slags paranoid magtkritik, og der begynder at indfinde sig en udmattelse i for-

hold til at blive ved med at råbe til verden, at den ikke er god nok. Jeg har fået lyst til at arbejde med noget mere opbyggeligt og udsondre noget livsvisdom,” forklarer han.

Den nye bog om Kierkegaard indleder derfor en serie, hvor Anders Fogh Jensen i de kommende år vil spørge flere af filosofihistoriens giganter til råds om hverdagens problemer.

Men hvis man mangler en åndelig vejleder, kunne man jo også spørge Gud om hjælp?

”Altså, jeg har intet forhold til den kristne gud. Men jeg synes, vi har glemt, at vi er en del af noget større end os selv.”

Anders Fogh Jensen rører ved sin håndflade.

”Atomerne i min hånd var der jo, før jeg var der. Og de er ikke kommet af sig selv. Det, som de gamle græske filosoffer kalder for kosmos, kan for mig sagtens bekræftes af det, at man siger ’af jord er du kommet, til jord skal du blive’ ved en kristen begravelse,” siger han.

Det adskiller ham dog en del fra Kierkegaard, der så troen som menneskets højeste mål.

”På den ene side er det befriende at læse en tænker, hvor alt ikke er historiske eller sociale konstruktioner. At der findes noget absolut og endeligt. Men det er også voldsomme krav at stille til mennesket. Hvad så med alle os, der ikke har helt det samme gudsforhold?”.

Men nogle ville måske tolke Kierkegaard sådan, at måden, du lever dit liv allerbedst på, er ved at være en troende kristen. Skal vi bare se bort fra det?

”Vores endemål er nok forskellige. For mig handler hans tænkning mest om at undgå faldgruber. ’Jeg skal – ultimativt – leve mit liv på denne her måde’, siger Kierkegaard. ’Okay, det gør jeg så ikke. Hvad er det så, der gør, at jeg hele tiden falder i på vej mod mit mål?’. Det er det, det at vælge sig selv handler om. Selvom du ikke er det mest troende menneske, du kan være, så kan du faktisk have noget større end dig selv med i alt, hvad du gør.”

Det er det, Anders Fogh Jensen selv har valgt at tage med fra sin ”session” med Kierkegaard.

”I stedet for at lytte til den næste tilfældige ekspert eller coach kan vi lige så godt vende os mod filosofferne og se Kierkegaard som en ældre vismand, der siger til os: ’Tro nu på dig selv!’.”

Kampen for grønne enge

Taknemmelige erindringer af Knud H. Jørgensen om en barndom, der blev god på trods af så meget

bog

Knud H. Jørgensen: Lussinger & lykke. Erindringer fra Lolland. 186 sider. 169 kroner. Siesta.

Forfatterens forældre gav ham og hans søskende den gode begyndelse, de ikke selv fik: en blid barndom, der ”gjorde os stærke og vedholdende.”

Grønne enge kommer ikke af sig selv, skriver han. Kamp må der til. Og meget har der været at kæmpe imod og ikke mindst for. Til gengæld blev engene grønne. Forbløffende grønne, må man tillade sig at tilføje.

Forældrene ikke bare overlevede, men slap igennem alt det belastende og destruktive, de i opvæksten blev udsat for, med et overskud af kærlighed, som de lod strømme videre til deres børn. Bogen slutter smukt – i en taknemmelighed, som Knud H. Jørgensen sætter ord på ved at citere første strofe af Lisbeth Smedegaard Andersens salme ”Du fødtes på jord”.

Engang hans mor, Mille, i barndommen flygtede ud gennem vinduet for at slippe væk fra sin fulde plejefar, der blev ondskabsfuld og voldelig, når han havde drukket, faldt hun så uheldigt, at hun pådrog sig en rygskade, som plagede hende resten af livet. På et fotografi af Mille som stor pige ses spor af den gaffel, som stedfaren ved en anden lejlighed – da han atter var fuld – gennemborede det med i raseri over, at Mille og hendes plejemor havde skjult sig i stedet for at lave mad til ham.

Faderen, Karl, boede hos skiftende plejefamilier, hos nogle af dem havde han det godt, men hos andre forfærdeligt. Hans dage var ét bundløst slid, fra seks morgen til syv aften, aldrig oplevede han kærlighed endsigse påskønnelse, tværtimod fik han mange hug, ofte uden at vide hvorfor.

KORT NYT

Dato for bog om den kolde krig

Gyldendal har nu fastsat tidspunkt for professor Bent Jensens værk i to bind om den kolde krig i Danmark. Den udkommer primo februar og bærer titlen ”Ulve, får og vogtere. Den kolde krig i Danmark 1945-1991”. Udgivelsen er blevet mulig, efter at Bent Jensen blev frifundet i Østre Landsret i sidste uge. I går bragte Kristeligt Dagblad et stort interview med Bent Jensen om bogen, der er skrevet sammen med fire historikere fra Center for Koldkrigsforskning.

Populært kunstner-regntar

Næsten 50.000 besøgende har nu set Regentparrets udstilling på ARoS, ”PAS DE DEUX ROYAL – et kunstnerisk møde”, der åbnede midt i oktober. Det oplyser museet, der også meddeler, at de kongelige kunstværker som følge af den massive medieomtale er blevet set af 100 millioner tv-seere, herunder 65 millioner alene i Kina, der har vist og skrevet meget om udstillingen. Udstillingen kan opleves frem til den 23. februar næste år.

John Lennons barndomshjem solgt

Barndomshjemmet for Beatles-stjernen John Lennon blev tirsdag solgt på en auktion i Liverpool. En anonym person overbød de andre

Forfatteren blev født i 1934. Velkommen var han ikke. Moderen løb igen og igen rundt på marken i et forsøg på at fremprovokere en abort. Forældrene havde i forvejen tre børn, og hvordan skulle deres hårdt trængte økonomi kunne klare ét mere? De havde købt en landbrugsejendom på det værst tænkelige tidspunkt – tidligt i 1930’erne – og havde verdenskrisen imod sig.

Men hjerterum var der, også til den yngste søn. Knud H. Jørgensen mindes trygheden på markture sammen med faderen, den store mand, hvis vigtigste mission af drengen oplevedes som den at beskytte *ham*.

Det ultimative nærvær med moderen oplevede han, når de holdt mørkningstimen sammen. Hun indviede ham i nogle af sine minder og lærte ham sange. Da han begyndte i skolen, kunne han ”I østen stiger solen op”, eller i hvert fald nogle af versene. Moderen lagde vægt på, at børnene fik noget at vide om kultur – ud fra den grundholdning, at vi bliver afstumpede, hvis ikke vi erfarer, at livet er andet og mere end at sove, spise og arbejde. Det var en undsigelse af den materialisme, der alligevel på mange måder har sejret, hvad efterskriften – med temaet ”Å! hvor forandret” – er et vidnesbyrd om.

Vi får ikke en sammenhængende skildring af forfatterns fortid. Stilen er kalejdoskopisk, men udgør – mener han selv – alligevel en helhed. Det er dog under alle omstændigheder en helhed, der burde have været strammere redigeret. Bogen og det tidsbillede, den formidler, lever først og fremmest i detaljerne – konkrete detaljer, der gør en svunden virkelighed virkelig. For eksempel når Jørgensen åbner sin skolemadpakke for læserne og lader dem se, at ”hver anden rødbede var et stykke sukkerrot” – for at spare på sukkeret.

CLAUS GRYMER
grymer@k.dk

Den dag himlen brændte

Fakta møder fiktion i Ib Michaels nye roman om naturkatastrofer og den katastrofale kommunistiske revolution

bog

Ib Michael: Himlen brændte. 382 sider. 299,95 kroner. Gyldendal. Udkommer i dag.

I 1908 blev 80 millioner træer blæst omkuld i Sibirien. Der var tale om en kæmpe naturkatastrofe i det meget tyndbefolkede Tunguska-området. Hvad der præcist udløste katastrofen, har videnskabsmænd sidenhen diskuteret, og der har været flere og modstridende teorier.

En teori siger, at der var tale om et meteornedslag, men man har bare aldrig kunnet finde nogen rester af meteoren, sådan som man plejer – senest da en meteor faldt ned ved Tjeljabinsk i februar i år. En ny teori udtænkt af den

danske partikelfysiker Holger Bech Nielsen og hans skotske kollega Colin D. Frogatt fortæller imidlertid, at der var tale om, at en såkaldt mørkestofperle ramte jorden. Den lille perle på blot få millimeters eller centimeters størrelse og med en kolossal vægt kan have udløst en eksplosion som en større atombombe oppe i atmosfæren eller have forårsaget et gasudslip med en kilometer høj stikflamme.

Som naturfænomener er Tunguska-katastrofen under alle omstændigheder besættende, interessant og gådefuld. Sådan set er det ikke mærkeligt, at en forfatter med hang til det magiske som Ib Michael har følt sig tiltrukket af den og nu har føjet den ind i en roman. Usikkerheden om begivenhedsforløbet og manglen påentydig kausal forklaring er vandy på Michaels mølle, der altid maler

fakta og fiktion sammen.

Det er netop Michaels specialitet at kombinere drøm og virkelighed og få en i bedste fald bevidsthedsudvidende fiktion ud af det. I dette tilfælde er han dog oppe mod så vilde teorier, at hans egen fantasi blegner i sammenligning med den, som Holger Bech Nielsen lægger for dagen. Der skal meget til at hamle op med millimeter store mørkestofperler, der kan rumme hele massen af Valby Bakke, og som er holdt sammen i en sæbeboblehinde af helt usædvanlig styrke og karakter.

Men Michael går på med krum hals og digter sin version af begivenhederne, hvis virkninger når helt frem til i dag, ja, måske på en egen mystisk måde er et resultat af noget, der er sket bagefter. Man kan tale om en slags omvendt

kausalitet, som nogle fysikere vist nok også fabler om, men som fiktionen på fantastisk vis kan vise. Handlingen i romanen går da også i en slags magisk sløjfe, hvor hovedpersonen efterhånden jægter sin egen skygge.

Romanen er bygget op med en fordblasing af fortælleren. På sit dødsleje fortæller astrofysikeren Irina Vasiljeva sygeplejersken Peter Adams om sit og sin slægts liv og myter. Hun overlader ham også et manuskript til en familiekronike, som hun aldrig kan nå at få skrevet færdig. Begge har de gerne villet være forfattere, men først med Irinas ”testamente” bliver de det sammen.

I centrum for beretningen står Irinas bedstefar, Sergej, der som 18-årig overværede Tunguska-katastrofen. Den forvandlede ham og hans liv og gav ham magiske evner.

så engang, hvor jeg gik og tænkte meget over det. Alle kan jo filosofere. Men det at tænke godt er også et håndværk ligesom at være skoma-ger eller bager, og i dag skammer jeg mig ikke over det.”

Hjemmet i København er heftigt møbleret med filosofiske bøger, heriblandt Karl Marx’ samlede værker og nyere fransk filosofi fra Michel Foucault og Pierre Bourdieu. Hidtil har især franskmændenes tanker om det sociale og magt været i centrum. Men de er også begyndt at trætte ”filosoffen” med årene.

”Meget af mit liv er gået med en slags paranoid magtkritik, og der begynder at indfinde sig en udmattelse i for-

Han forvandlede sig i løbet af kort tid fra at være jæger på den sibiriske tundra til at være kaded i Moskva og elsker med Nadia, en datter af en højtstående russisk general. Sammen kommer de til at kæmpe i den russiske borgerkrig. Han er først på de rødes side, men skifter til de hvides, ligesom han også skifter identitet gang på gang. Nadia og Sergej er hovedpersoner i romanens kulørte kærligheds-historie.

Sergej er kriger, hævner, elsker, geolog, munk, spion og fører af et fantastisk rumskib. Han er som ånden, der vander. Han bliver skudt, men opstår igen fra de døde. Han er ”en multifacetteret personlighed”. ”Er vi ikke alle det?”, spørges der.

Og jo, det er netop, hvad vi ifølgte Michael er. Derfor er den tegneserieligende helt Sergej egentlig heller ikke no-

LARS HANDESTEN
kultur@k.dk